Crkva u Hrvata

https://dijalog.hr/vjera-i-duhovnost/crkva-u-hrvata/86966/

6.5.2026.

Crkva

Hrvatska riječ ‘crkva’ dolazi od grčkoga pridjeva Κυριακή/*Kyriakḗ* (Gospodinova /kuća, obitelj/), a označava zajednicu pozvanih (ἐκκλησία/*ekklēsía*, od grčkoga *ek-kaléō* ‘iz’ + ‘zovem’) iz svijeta k Bogu da se okuplja pred Njim. Znači: skup kršćana okupljenih na bogoštovlje; skupina onih koji, nadajući se vječnomu spasenju po Isusu Kristu, opslužuju propise svoje vjere, ćudoređa i obdržavaju svoje vjerske obrede.

Riječju *ekklēsía* u Septuaginti je prevedena hebrejska riječ *kahal*: ‘skup’, ‘skupština’, ‘saziv’, ‘zbor’, ‘okupljanje’, ‘skupljanje’, ‘društvo’, ‘zborovanje radi bogoštovnoga čina’, ‘sveti sabor’, ‘sveto zborovanje’ (*Izlazak* 12, 16), ‘sveti zbor’ (*Levitski zakonik* 23, 3), ‘sveti saziv’ (*Brojevi* 29, 1). Pavlu su to oni koji su „pozvani biti sveti“ (*Rimljanima* 1, 7; *Prva Korinćanima* 1, 2). Svi se ti izrazi mogu smatrati tumačenjima novozavjetne riječi Crkva.

Crkva u Hrvata

Pojmom *Crkva u Hrvata* označava se djelovanje Katoličke Crkve među Hrvatima, bez obzira u kojoj državi žive. ‘Crkva u Hrvata’ nije područna, zemljopisna ili pravna, nego jezična, povijesna, sociološka, teološka i vjernička kategorija; duhovna zajednica onih koji pripadaju Isusu Kristu; zajednica katolikā koji se služe hrvatskim jezikom ili vjeroispovijesno pripadaju katoličkoj hrvatskoj kulturološkoj zajednici različitih etničkih skupina, kojoj su i stranci nerijetko davali poglaviti prinos. Ona je izraz svijesti o vjersko-crkvenom i narodnom jedinstvu onih koji su Hrvati i katolici; naziv pod kojim se kroz vrijeme može promatrati kršćanstvo u hrvatskom narodu ili katolike hrvatskoga jezika kroz tolike sustave i države.

Za Crkvu koja djeluje u nekom narodu ili se služi nekim jezikom rabe se izrazi kojima se ona opisuje u odnosu na tu odrednicu. U nas su to višečlana imena: ‘Crkva u Hrvata’, ‘Crkva među Hrvatima’ ili ‘Crkva hrvatskoga jezičnoga prostora’. Uporabu sintagme ‘Crkva u Hrvata’ raširili su urednik *Glasa Koncila* don Živko Kustić (*Mali ključ povijesti Crkve u Hrvata*, Zagreb, 1976.) i kardinal Franjo Kuharić (*Nacionalni euharistijski kongres Crkve u Hrvata*, Marija Bistrica, 1984.). Pojam je ustaljen u vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine, a naznake je imao i prije toga: godine 1908. u Zagrebu je osnovano *Društvo za promicanje katoličke štampe među Hrvatima*.

Pape su prihvatili i svojim učinili izraz Crkva u Hrvata

Izraz je potvrđen i u nizu istupā više papā. Samo dva primjera.

Ivan Pavao II. na Plesu je 10. rujna 1994. na hrvatskome rekao: „Treba podsjetiti na istaknutu i uvelike štovanu osobu sluge Božjega kardinala Alojzija Stepinca, bedem Crkve u Hrvata.“ Papa Wojtyła znao je hrvatski i nije se mogao izgubiti u prijevodu svoga teksta. Hrvatski metropolit, kojega je Papa nazvao bedemom Crkve u Hrvata, bio je osuđen jer nije htio odvojiti Crkvu u Hrvata od Rima.

Benedikt XVI. u zagrebačkoj prvostolnici 5. lipnja 2011. na hrvatskom je rekao: „S ljubavlju udjeljujem vama i čitavoj Crkvi u Hrvata svoj apostolski blagoslov.“

Navodni nedostatci izraza Crkva u Hrvata

Višečlano ime Crkva u Hrvata naišlo je i na osporavanja, da nije uključivo prema katolicima u Hrvatskoj koji nisu Hrvati, da je „nacionalističko“ i da je pandan Srpskoj Pravoslavnoj Crkvi.

Sve su te primjedbe posljedica germanskoga ili židovskoga, a ne romanskoga ili slavenskoga poimanja nacije; posljedica primjene načela prava krvi, a ne prava sunca, jer se u katolicizmu ne broje krvna zrnca i ne isporučuju rodoslovlja. Još je sv. Pavao molio Timoteja da ostane na Levantu nalagati „nekima neka se ne zanose beskrajnim… rodoslovljima, koja više pogoduju rasprama negoli rasporedbi Božjoj po vjeri“ (*Prva Timoteju* 1, 4). Učenika kojega je poslao u Dalmaciju (*Druga Timoteju* 4, 10) isti je Pavao naputio: „ludih se raspra, i rodoslovlja, i svađa, i sukoba zakonskih kloni: beskorisni su i isprazni“ (*Titu* 3, 9).

Jedina obveza katolika vezana uz rodoslovlje jest izbjeći rodoskvrnuće, tj. poznavati svoju rodbinu nekoliko koljena da se između nje ne izabere supružnika, odnosno da se utvrdi podalji, dopušteni stupanj srodstva.

Osporavanje Udbinom konstrukcijom

Prigovor da je Crkva u Hrvata „nacionalistički“ pojam konstrukcija je zloglasne Udbe, jer pokršćanjenje, ukristovljenje i katolicizam inzistiraju da se između vjerske i etničke pripadnosti, vjeroispovijest, vjera i njezino ćudoređe uvijek stavi na prvo mjesto. Još je sv. Pavao kršćanima dao pravilo na što se moraju, a na što se ne smiju obzirati: „Nema više: Grk – Židov, obrezanje – neobrezanje, barbar – skit, rob – slobodnjak, nego sve i u svima – Krist“ (*Kološanima* 3, 11).

Kako bi onda onaj tko za vrhovnu vrjednotu ne može imati probitke vlastite nacije, kao najvažniju sastavnicu opredjeljenja i identiteta mogao imati odanost svojoj naciji, odnosno biti isključiv u zastupanju težnji i prava svoga naroda u odnosu na druge etničke skupine i nacije?

Očito je da u toj konstrukciji od početka nema argumenata, nego podmetanja i jala zato što netko ima vrjednote koje zemaljske vlasti ne mogu podložiti sebi. „Nacionalističko“ u toj sintagmi služi kao naljepnica kojom se prikriva nemoć vladanja prisilom, jer oni koji se vide pripadnicima Crkve u Hrvata znaju što su naučili od sv. Petra, kako katkada treba znati odvratiti: „Treba se većma pokoravati Bogu negoli ljudima!“ (*Djela apostolska* 5, 29).

Zašto je kraće – bolje?

Sintagma *Crkva u Hrvata* ne samo da nema nedostatke i nepreciznosti kojima se nju želi potisnuti, nego je prikladnija od drugih predloženih izraza. Za dva je sloga kraća od sintagme *Crkva među Hrvatima*, a ekonomičnost je temeljno načelo u jezikoslovlju prema kojem se nastoji postići najveći učinak priopćavanja uz minimalan utrošak truda.

‘Crkva u Hrvata’ k tome održava ravnotežu između potrebe za jasnoćom i težnje za štednjom u izražavanju, jer se tako rabi sažet, a dovoljno jasan izričaj.

Prijedlog „u“ u toj sintagmi upozorava da nema potpuna preklapanja skupova: niti Crkva isključivo obuhvaća Hrvate, niti su svi Hrvati članovi Crkve. U ovom slučaju „u“ s genitivom – gramatički korektno – zamjenjuje prijedloge „među“ ili „kod“.

Katolička Crkva u Hrvatskoj?

Oni koji u pojmu ‘Crkva u Hrvata’ vide nedostatke predlažu drugo višečlano ime: ‘Katolička Crkva u Hrvatskoj’. No, ono zvuči kao samostalan entitet, pojam koji nije dio, nego je cjelina zatvorena državnom granicom. Osim toga, ta sintagma isključuje sva druga područja u kojima žive katolici hrvatskoga jezika. U njezinoj je potki svijest o državnim granicama, političkoj podjeli, a ne njihovu nadilaženju.

Nijekati katoliku u Hrvatskoj, Austriji, Bosni i Hercegovini ili u Crnoj Gori da se osjeća pripadnikom Crkve u Hrvata znači ne poštovati slobodu savjesti i vjeroispovijesti i zatvarati je u državne granice.

Etatizacija Crkve

Dugoročno, takva bi uporaba vodila hranjenju dvosmislenosti te sintagme u svijesti i pomogla bi etatizaciji (podržavljenju) Crkve, jačanju uloge države u crkvenom životu, pri čemu državni aparat, formalno se pozivajući na ustavnu odvojenost Crkve i države i dijalog s Crkvom, zapravo preuzima nadzor i upravljanje onim što je prije bilo nadnacionalno, samosvojno katoličko. Izvanredno stanje nametnuto (čak ni ne proglašeno) povodom koronavirusa pokazalo je suvremeni cezaropapizam, neravnopravnost odnosa Crkve i Države i podvrgavanje njihova odnosa diktatu države.

Isključivanje sunarodnjaka i govornika istoga jezika

Isticanjem zemljopisnoga ili državnoga omeđenja zapravo se ne uključuje sve katolike koji se nalaze na nekom prostoru. U nekoj hrvatskoj katoličkoj misiji u Austriji i Njemačkoj i na župnoj Misi u Hrvatskoj ključna bliskost jest služenje hrvatskim jezikom, kao što je presudna poveznica bogoslužja na Filipinima i u Filipinskoj katoličkoj zajednici u Zagrebu – tagaloški jezik.

Sv. Leopold Mandić pripada Crkvi u Hrvata, ali kako je rođen u Boki kotorskoj, a umro u Padovi, onda ni po rođenju, ni po smrti ne pripada Crkvi u Hrvatskoj. Isti je slučaj s blaženom Ozanom Kotorkom, blaženim Gracijom Krilovićem, blaženim Alojzijem Palićem, blaženim Serafinom Glasnovićem Kodićem, blaženim Antonom Muzićem i blaženim Antonom Durkovićem.

Vjerska je istina da se čovjek za Nebo rađa smrću i činjenica da se čašćenje u Crkvi razvija tek od nečije smrti. Sv. Antun, rođen u Lisabonu, zove se Padovanski jer je umro u Padovi; sv. Terezija, rođena u Skopju, zove se Kalkultska jer je ondje umrla. Stoga Crkvi u Hrvatskoj, osim po rođenju, ne bi pripadali ni sv. Nikola Tavelić (mučen i umro u Jeruzalemu), ni sv. Marko Križevčanin (mučen i umro u Košicama), ni blažena Marija Propetoga Petković (djelovala u Bačkoj i Južnoj Americi, umrla u Rimu), ni blažene Jula Ivanišević i Bernadeta Banja (mučene i umrle u Goraždu). No, po rođenju, Crkvi u Hrvatskoj pripada sv. Margarita Ugarska, kći hrvatskoga kralja Bele IV., rođena na Klisu, koju ni oni koji se zauzimaju za pojam „Katolička Crkva u Hrvatskoj“ ne doživljavaju bliskom iako bi se po takvom zemljopisnom ključu to očekivalo. Isto tako, na području današnje Hrvatske rođeni su sveti Marin i sveti Kajo, ali kako ih je život odveo drugamo, drugdje su prirasliji vjerničkomu čašćenju.

Zašto je bolje reći ‘Crkva u Hrvata’ bez pridjevka Katolička?

Crkva na razini biskupije, kraja, države, naroda ili kontinenta nije cjelovita, nego partikularna. To znači da se riječ Crkva ondje odnosi na dio (*particula* latinski = ‘manji dio’, ‘djelić’, ‘komadić’, čestica’) i posebna je (za razliku od cjelovite, sveopće) te je u tom smislu djelomična i ograničena. Zato je na tim razinama uputnije izostavljati pridjev Katolička, jer on može navoditi na dvosmislenost.

Rascjepkavanje Katoličke Crkve po državama razumijevalo bi množinu Katoličkih Crkava, a to bi bilo suprotno *Vjerovanju* u kojem se Crkvu priznaje jednom, svetom, katoličkom i apostolskom. Ta jedina Kristova Crkva, ustanovljena i uređena na ovom svijetu kao društvo, postoji u jednoj Katoličkoj Crkvi, koja ima više bogoslužnih predaja, više obreda i više jezika, ali samo jednu vjeru i jedno ćudoređe.

Jedino ako bi izostavljanje naziva Crkve komu bio razlog nerazumijevanja i da se izbjegne prizvuk samostalnosti Katoličke Crkve u Hrvatskoj, u posve preciznom govoru pribjegava se odnosnoj rečenici pa izraz tada glasi: Katolička Crkva koja je u Hrvatskoj, ili: Katolička Crkva koja djeluje među Hrvatima.

U teološkom i ekleziološkom smislu ‘Crkva u Hrvata’ zajednica je (sestrinstvo) partikularnih (sestrinskih) Crkava (dijeceza na čelu s njihovim biskupima) kojima je jedna, sveta, katolička i apostolska Sveopća Crkva – majka.

Crkva u Hrvatskoj

Crkva u Hrvatskoj obuhvaća sve partikularne Crkve Latinskoga obreda (biskupije) i Bizantskoga obreda (Križevačku eparhiju), ne isključujući mogućnost da se u nju doseljenjem uključe pripadnici Malankarskoga, Siromalabarskoga i drugih katoličkih obreda.

Oba višečlana imena (Crkva u Hrvata i Crkva u Hrvatskoj) dobra su i potrebna, ovisno o sadržaju o kojem se misli i na koji se odnosi.

Biskupske konferencije diljem svijeta

Prednosti, slabosti, prilike i opasnosti

Dakako, jezik ili narodnost ne mogu i ne smiju istisnuti osnovnu poveznicu, nadnacionalnu katoličku vjeru. Ako u zajednici koja se zove Crkva u Hrvatskoj na štetu crkvenosti prevlada domoljublje ili ako u sintagmi Crkva u Hrvata na račun crkvenosti nadvlada rodoljubni ton, onda nastaje udruga za patriotizam ili za hrvatovanje, a ne za bogoštovlje, čestito življenje, vjerničku solidarnost, činjenje dobrih djela i rast u krjepostima.

Katolička (od grčkoga *katholikè* sveopća) Crkva, time što je sveopća, nadnacionalna, nije protiv iskazivanja etničke pripadnosti, nije anacionalna ni antinacionalna. Bog je ljudima stvorio njihove domovine, zavičaje, krajeve i materinske jezike. Redoviti put očovječenja nije isticati da je tko samo stanovnik Svemira, Zemljanin ili Europljanin, nego imati korijene iz kojih izrasta čija čovječnost. Stoga se crkvena pripadnost i zajedništvo, kao u koncentričnim krugovima, očituju u životu: 1. obitelji (kućne Crkve), 2. župe (u pravilu naselja ili gradske četvrti), 3. biskupije (partikularne Crkve), 4. crkvene pokrajine, 5. domovine ili države, 6. naroda ili jezika ako je on širi od države, 7. kontinenta, 8. Crkve na Zemlji.

Drugi jezici i narodi rabe izraze kojima se ističe jezik kao sredstvo općenja i sporazumijevanja: Crkva njemačkoga govornoga područja (*Deutschsprachige Kirche*), Crkva koja se služi francuskim jezikom (*L'Église francophone*), Crkva talijanskoga jezika (*Chiesa della lingua italiana*).

Genitiv množine od etnika

One koji tvrde kako je izraz s genitivom množine od etnika, kao Crkva u Hrvatā, „ograničavajući“ i „nekatolički“, pobija samo Sveto Pismo. Naime, ono rabi upravo takve izričaje: „sve Crkve poganā“ (*Rimljanima* 16, 4), „u svim Crkvama svetih“ (*Prva Korinćanima* 14, 33), „Crkvi Solunjanā“ (*Prva Solunjanima* 1, 1; *Druga Solunjanima* 1, 1), „Crkvi prvorođenaca zapisanih na nebu“ (*Hebrejima* 12, 23).

Tako je i u katoličkoj predaji. U Lauretanskim litanijama kao zadnji zaziv na poljskom moli se *Królowo Polski* („Kraljice poljska“), na mađarskom *Magyarok Nagyasszonya* („Velika gospodarice Mađarā“), na irskom *Banríon na hÉireann* („Kraljice irska“), a na hrvatskom *Kraljice Hrvatā*.

U prvim spomenima hrvatski vladari nisu predvodnici zemlje, nego naroda. Trpimir se u darovnici iz 852. naziva „knezom Hrvatā“ (*dux Chroatorum*). Mletački ljetopisac Ivan Đakon oko 870. za Domagoja piše da je „najgori knez Hrvatā“ (*dux pessimus Croatorum*). Natpis u Šopotu kraj Benkovca iz posljednje četvrtine IX. stoljeća Branimira naziva „knezom Hrvatā“ (*dux Cruatorum*). Godine 925. papa Ivan X. Tomislava naziva „kraljem Hrvatā“ (*rex Chroatorum*). Slično se do danas kralj koji vlada Belgijom ne naziva kraljem Belgije, ili

belgijskim kraljem, nego „kraljem Belgijaca“ (*Koning der Belgen*, *Roi des Belges*, *König der Belgier*).

Najstarija hrvatska ustanova u svijetu i crkva u Rimu koja je jedan od kardinalskih naslova od godine 1566. službeno se zove na latinskom *Sancti Hieronymi Croatarum*, na talijanskome *San Girolamo dei Croati*, na engleskome *Saint Jerome of the Croats* i na hrvatskom doslovce „Svetoga Jeronima Hrvatā“, a uobičajeno „hrvatska crkva sv. Jeronima“, jer se pri njoj okuplja hrvatska zajednica u Rimu, ali to ne znači da ne-Hrvati nemaju u nju pristupa. Štoviše, ona je crkva za jedan dio grada Rima pa se u njoj svaki dan obredi slave i na talijanskom.

Zaključak

Izraz ‘Crkva u Hrvata’ uhvatio je duboko korijenje i na pravilan način osvjetljuje činjenicu da Crkva živi među Hrvatima. Činjenica da se beziznimno rabi kao zajednički nazivnik za partikularne Crkve Katoličke Crkve, potvrđuje u kojoj je mjeri katoličanstvo nazočno u hrvatskom narodu.

Crkva u Hrvata, Crkva u Hrvatskoj